

ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

LEGIONÁŘSKÝ

1/2014

směr

DO ZBROJA! KTO SI SYN

SVOJHO RODU HODNÝ!

Osud osob z jedné fotografie

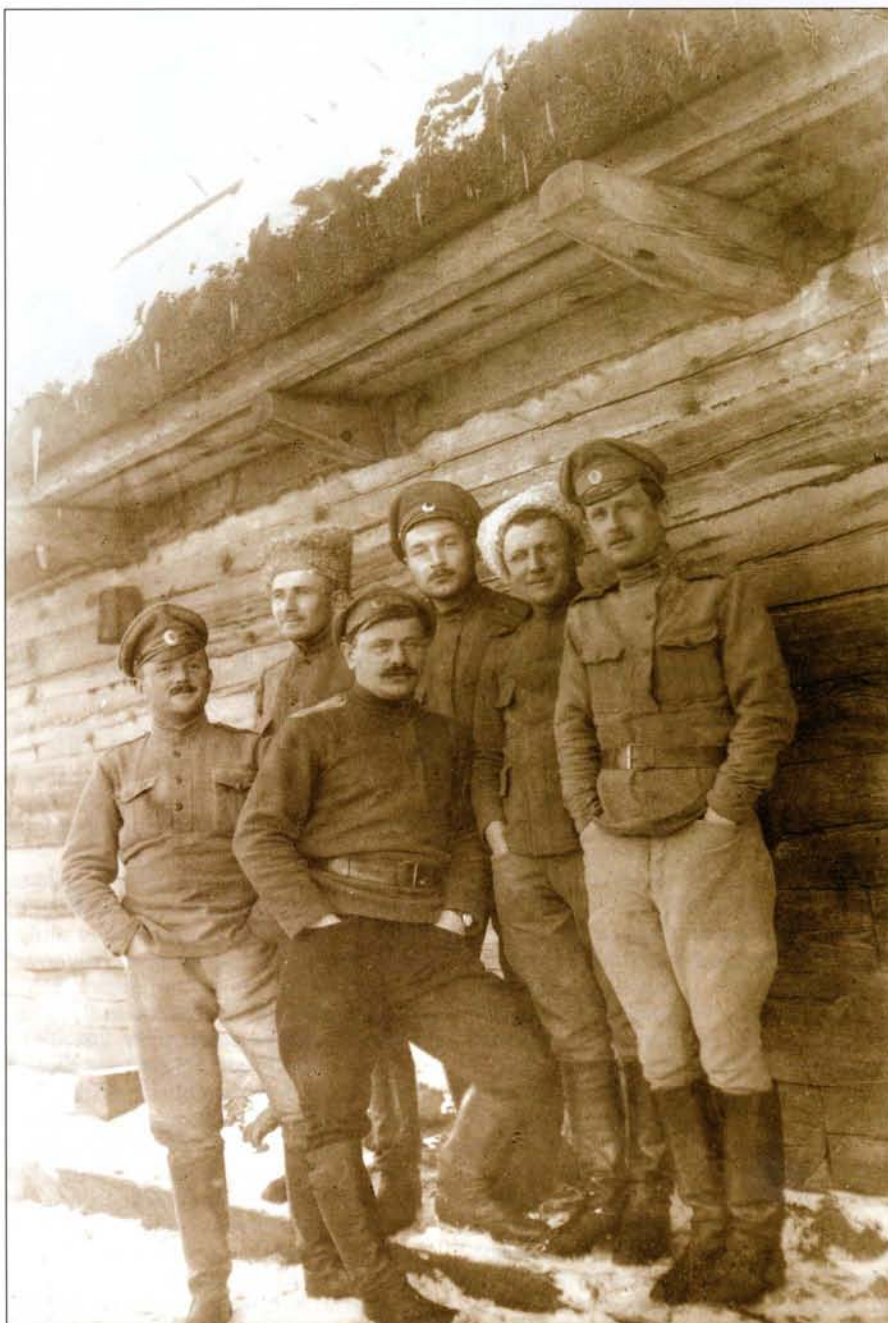
V pražském časopise Artek (2/09-3/09) byl uveřejněn článek o praporčíkovi Václavu Kašparovi, který za I. světové války téměř dva a půl roku bojoval na jihozápadní frontě v řadách Československé brigády a padl 2. července 1917 v bitvě u Zborova. U článku je skupinová fotografie, na níž je zvěčněn. Je to jeho fotografie poslední. Bohužel není uvedeno ani datum, ani místo, kde byl snímek pořízen. Kde, kdy a proč se tyto muži fotografovali?

Na snímku je šest mladých důstojníků. Všechny je v jeden čas spojovala sedmá rota 1. střeleckého pluku. Zleva doprava: poručík Jan Gayer, bývalý rakouský nadporučík, který velel 4. četě před Václavem Kašparem, praporčík Matěj Němec, velitel 5. roty 3. střeleckého pluku, který dříve velel 3. četě této roty, podporučík Jan Syrový (v černých kalhotách) velitel roty, praporčík Václav Kašpar, velitel 4. čety a zástupce velitele roty, podporučík Jaroslav Riedl ze 3. roty 3. střeleckého pluku, bývalý šikovatel 7. roty, a praporčík František Havel, velitel 1. čety.

Důstojníci stojí u zdi dřevěného venkovského stavení. Je staré, s patrnými prasklinami v otesaných trámech, ze zdi vystupují konce stropních trámů a okraj slaměné střechy. Jde nesporně o fortelně vesnické stavení. Na zemi leží udupaný sníh. Ze střechy visí pár rampouchů. Dva důstojníci mají na hlavách kožesinové papachy, které se v teplém počasí nenosily. Pózy stojících svědčí o tom, že je jim zima – mají ruce schované v kapsách kalhot, což by vojáci dělat neměli, natož důstojníci. Držení těla praporčíka Havla svědčí o jeho prokřehlosti. Z těchto postřehů lze usuzovat, že se jedná o událost, která se odehrála na zimním venkově.

Podle všeho se důstojníci setkali v zimě nebo možná na počátku jara. Výtvarník A. Hejl, od kterého máme tuto fotografii, se domníval, že vznikla před bitvou u Zborova. S takovou verzí jsme nesouhlasili a usoudili jsme, že snímek zachycuje setkání přátel dlouho před touto bitvou. Zrodilo se tak přání upřesnit datum a důvod jejich setkání, objasnit, co tyto mladé muže spojovalo a jaký byl jejich další osud.

V té době už víc jak dva a půl roku zuřila I. světová válka. Tři z nich začínali jako dobrovolníci ještě v České

družině ode dne jejího vzniku v roce 1914 v Kyjevě. Byli to starodružiníci Jan Syrový, Matěj Němec a Václav Kašpar. Další tři přišli jako dobrovolníci do Československé brigády z táborů válečných zajatců v polovině roku 1916, když bylo povoleno zajatce do armády přijímat. To byli Jan Gayer, František Havel a Jaroslav Riedl. Pětice z nich se narodila v různých českých městech a jeden – Václav Kašpar – se narodil a žil v Kyjevě. Touha osvobodit vlast z rakousko-uherské nadvlády a dynastie Habsburků spojila tyto muže různého věku, profese a zřejmě i charakterů v 7. rotě 1. střeleckého pluku, kterému velel praporčík Jan Syrový.

Z čety paměti rozličných autorů bylo možno usuzovat, že důvodem setkání přátel, kteří teď sloužili v různých

rotách, bylo zaprvé povýšení velitele roty praporčíka J. Syrového na podporučíka, zadruhé – v noci na 1. února 1917 uplynul rok od hrdinské výzvědné operace tehdy ještě 4. roty České družiny, kterou zvlášť ocenil generál Brusilov a za kterou byl Jan Syrový vyznamenán Řádem sv. Vladimíra s mečem a V. Kašpar Křížem sv. Jiří třetího stupně; a konečně 31. ledna končila pětítýdenní dovolená ve vesnici Malé Cepceviči u Remščice, kde v té době sídlil štáb pluku a kde se nacházela i 7. rota.

Tak tedy – blížil se poslední den dovolené, sněžilo, sílil mráz. Přátelé důstojníci se sešli, aby se rozloučili. Mezi nimi měl být i bývalý velitel 2. čety 7. roty praporčík Václav Otto, jak uváděl Rudolf Medek ve svých

vzpomínkách. Jeho prostřednictvím Jan Syrový naléhavě žádal Václava Ottu, aby určitě přijel k 7. rotě před 1. únorem. Nejspíš tam byl a možná přátele fotil, a proto na snímku není. Je známo, že se 1. února hned zrána 7. rota dala na pochod na frontu. Lze předpokládat, že fotografie byla pořízena 30. nebo 31. ledna 1917, a jak bylo výše uvedeno, důvodů bylo několik.

Co je však známo o těchto mladých mužích, ze kterých válka udělala důstojníky, a jak se utvářel jejich další život? Pokusíme se vyprávět, co se podařilo zjistit.

Jan Gayer (1885–1918), major

Jan Gayer se narodil 19. června 1885 v moravském Přerově. Jak prožíval dětství a mládí, se zjistit nepodařilo. Je známo pouze to, že absolvoval obchodní akademii. Z knihy Rudolfa Medka „Poutí do Československa“ jsme se dozvěděli, že před I. světovou válkou přijel Jan Gayer na Moravu z Jižní Ameriky, aby se setkal se svými rodiči a příbuznými. V té době mu bylo 29 let. V Brazílii měl farmu, na které zůstal hospodařit jeho bratr. V Čechách tehdy začala mobilizace. Jan, jako poručík v záloze rakouské armády, byl mobilizován. Bylo mu to velmi líto, ale potom došel k závěru, že rusko-rakouská válka není beznadějná, protože je v ní Rusko a v řadách jeho armády existuje česká družina. Do zajetí se dostal v roce 1915. Po strádání v zajateckých táborech vstoupil v létě 1916 do československého vojska. A protože nebyl samolibý, vstoupil do něj jako řadový voják. Dostal se ke známé 1. záložní rotě v Pečerských kasárnách v Kyjevě v ulici Moskevské 22. Tato budova existuje dodnes.

Rudolf Medek, „důstojník-čekatel“ „volnoopredelajuščijsja“ (ruský ekvivalent rakousko-uherského jednorozhodného dobrovolníka) této rotu takto popisuje své první dojmy po seznámení s Janem Gayerem: „Kulatý růžolíci obličej sporého muže, pihovatého blondýna s pronikavými očima. Nervózně chodil po kasárnách a byl mrzutý, že se mu nijak nedaří dostat výstroj, kterou chtěl. Jednou jsem ho potkal v jeho uniformě jednorozhodného dobrovolníka, kterou si z neznalosti pořídil za vlastní peníze. Uniforma mu moc slušela a Jan Gayer – agronom, bývalý rakouský poručík a jihoamerický farmář – teď mohl volně vycházet za plot Pečerských kasáren do ulic jako obyčejný voják. Vypadal přitom nesmírně šťastně. Jan miloval vzpomínky na minulost a hovory o budoucnosti. Byl to světlý člověk, který bral život vojáka takový, jaký byl, měl rád obyčejnou vojenskou stravu. V jeho tvářnosti bylo cosi dobrotivého, otcovského, a proto mu mladí vojáci začali říkat táto. Byla to silná osobnost.“

Pečerská kasárna byla plná dobrovolníků; část z nich, včetně Jana Gayera, byla převedena do budovy Svatovladimírské univerzity, kde

pod velením praporčíka Antonína Čily výcvik pokračoval. Potom byl Jan Gayer jako příslušník pěší rotě odeslán na frontu k 1. čs. střeleckému pluku do Okonska. Od srpna 1916 sloužil v 7. rotě, které velel praporčík Jan Syrový. Dne 15. září byl rozhodnutím velitele brigády V. P. Trojanova povýšen na poručíka, jmenován velitelem 4. čety a přímo přidělen praporčíkovi.

Dne 20. září 1916 skládali bývalí zajatci přísahu v Pinských blatech. Byl to svátek, ale oni záviděli těm starodružiníkům, kteří v roce 1914 přísahali v den sv. Václava na Sofině náměstí v Kyjevě. Taci byli v rotě dva – praporčíci Jan Syrový a Václav Kašpar.

Vojáci 7. rotě kopali zemljanky, kterým dávali jména. Tak se zemljanka 4. čety jmenovala „Až k nejvyššímu cíli“. Pisáři 7. rotě, kteří zaznamenávali její historii, psali, že po večerní kontrole a modlitbě se většina vojáků shromažďovala v této zemljance. Tam četli noviny „Čechoslovan“ a „Čechoslovák“, besedovali a zpívali české písničky.

V roce 1917 se poručík Jan Gayer se svojí četou účastnil rozvědek, které prováděla 7. rota. V předvečer bitvy u Zborova byl poslán na služební cestu kvůli náboru dobrovolníků, a proto se boje neúčastnil. Po návratu byl jmenován velitelem 7. rotě, protože během jeho nepřítomnosti byl Jan Syrový raněn a rota ztratila všechny své důstojníky, kteří byli buď raněni nebo padli.

V září 1917 vznikl 4. pluk Prokopa Velikého a Jan Gayer byl k němu převelen jako velitel 1. praporu. Když česká vojska odcházela z Ukrajiny, dostal J. Gayer 10. března 1918 úkol proniknout se svým praporem v oblasti Bachmače Němcům do týla, zachránit jejich nástup a tím pomoci 6. pluku u stanice Peski. Dne 12. března 1917 boje u Bachmače ještě pokračovaly. Jeho prapor kryl odjezd vlaků s pluky na východ. Operaci veleli Jan

Gayer a pomocník velitele pluku poručík S. Čeček. U stanice Česnokovka byl útok Němců odražen, což umožnilo vojskům dokončit nakládku do vagonů. Poslední vlak (ešelon) z Bachmače odvázel štáb 4. pluku. Tim boje u Bachmače skončily. Sbor byl zachráněn a zahájil odsun na východ. Tenkrát nikdo nepředpokládal, že cesta potrvá ještě dva roky.

Generál Stanislav Čeček po letech napsal: „V boji u Bachmače šel Jan Gayer v čele svých rot směle, bez ohledu na vlastní únavu, klidně a rozhodně, vojsko mu slepě věřilo. Tři dny bez odpočinku vedli bojové akce, což umožnilo nerušeně evakuovat celou 1. divizi z nebezpečné oblasti, obkličené německými vojsky.“

Po odchodu Čs. sboru z Ukrajiny a při jeho přesunu na východ se Jan Gayer účastnil bojů na magistrále, když se rudá vojska snažila ešelon zastavit a odzbrojit. V té době, 25. května 1918, národní komisař pro vojenské a námořní záležitosti Sovětského Ruska L. D. Trockij vydal rozkaz čs. vojska na železnici úplně odzbrojit. Každý ešelon měl být zadržen, odzbrojen a vojáci posláni do táborů. Ani jeden vagon s Čechoslováky neměl proniknout na východ, i když V. I. Lenin chtěl přesný opak – co nejrychleji odvézt Čechoslováky alespoň za Ural. V nejsložitější situaci se ocitla Penzenská skupina, která šla jako poslední – 1. střelecký pluk Jana Husi, 4. střelecký pluk Prokopa Velikého, 1. záložní pluk a baterie 1. střelecké brigády Jana Žižky z Trocnova. Tato skupina vojsk pod velením poručíka S. Čečka a poručíka Jana Gayera, dočasně zastupujícího velitele 4. pluku, postupovala k Samaru. Hlavní síly útočily po železnici, ale skupina Jana Gayera obešla sovětská vojska a dostala se dobře vyzbrojeným bolševikům do týla. Jan Gayer zhodnotil složitost situace a rozhodl zaútočit přes pole a les směrem na Lipjagi, aby obešel Samaru, kde byla soustředěna bolševická vojska. Se zvoláním: „Bratři, za mnou!“ se vrhl proti nepřátelským kulometům. Nadšení vojáci se vrhli za ním.

Dne 4. června 1918 byl Jan Gayer smrtelně raněn a umíráje kvůli velké ztrátě krve prosil: „Spalte mne a můj popel vezměte s sebou. Nenechávejte mně tady!“ Jan Gayer byl 11. června v Samaru pochován do společného hrobu. Provázeli ho bojovníci i obyvatelé Samary. Posmrtně byl povýšen do hodnosti majora.

Matěj Němec (1886–1975), generál

Matěj Němec se narodil 8. listopadu 1886 v Janově. Chodil do venkovských škol a poté do České zemědělské školy. Jeho otec měl velké hospodářství a doufal, že mu syn bude pomáhat. V roce 1903 se Matěj Němec začal věnovat gymnastice a stal se členem sokolské skupiny. V roce 1908 nastoupil

vojenskou službu rezervisty. V roce 1909 dostal povolení k výjezdu do ruského Jekatěrinburgu jako učitel tělocviku. Učil na městském gymnáziu, v roce 1912 se zúčastnil Sokolských soutěží v Čechách, kde se seznámil s Janem Syrovým.

Když vypukla I. světová válka, dozvěděl se z novin o formování České družiny v Kyjevě. Podal si žádost a když dostal povolení, tak v říjnu 1914 přijel do Kyjeva. Česká družina již měla po přísaze a její čtyři roty odjely na jihozápadní frontu směrem ke Krakovu. V Kyjevě zůstali nemocní a ti, kdo přijeli později. M. Němec byl zařazen do 5. roty a když dorazil na frontu, byl odvelen k 1. rotě Družiny. V roce 1915 byl instruktorem Sokolského oddělení a po jeho rozpuštění byl ustanoven šikovatelem 1. roty. Dne 16. června 1916 byl M. Němec povýšen na praporčíka a ustanoven velitelem 3. čety 7. roty ve stejné době, kdy se V. Kašpar stal velitelem 4. čety. Velel jim praporčík Jan Syrový. Při formování 3. praporu v říjnu 1916 byl M. Němec převelen ke 12. rotě a při formování 3. pluku se stal velitelem jeho 5. roty. S touto rotou se účastnil bitvy u Zborova. Při odchodu z Ukrajiny se 3. pluk přesunoval od Kyjeva směrem na Bachmač-Grebenki. Cílem bylo dosáhnout železnice, nasednout do vagonů a odjet do Kurska. Bylo však třeba ihned přistoupit ke zdržování německých vojsk u Bachmače. Zde ve dnech 8. – 12. března 1918 probíhaly těžké boje s velkými ztrátami.

V srpnu 1918 se Matěj Němec stal velitelem 2. praporu 3. střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova, který se probíjaval na východ. U Trojicka na Uralu byl lehce raněn. Dne 25. srpna 1918 byl povýšen na kapitána a v listopadu 1918 byl ustanoven velitelem 3. čs. střeleckého pluku. Od listopadu 1918 byl v hodnosti majora. Pluk se dále probíjel po magistrále na Čeljabinsk, Jekatěrinburg, Irkutsk a dál směrem k Vladivostoku. Dne 12. března 1920 byl ustanoven velitelem 19. transportu Legií na americké lodi Madawaska. Putovali přes Singapur, Kolombo, Port Said a v dubnu 1920 se vrátili do vlasti. Na nádraží v Plané nad Lužnicí jejich ešelon očekával první prezident republiky T. G. Masaryk.

V prosinci 1922 byl Matěj Němec povýšen na plukovníka a poté se v roce 1928 stal brigádním generálem. Od roku 1931 velel 15. pěší brigádě v Opavě. V roce 1938 sloužil M. Němec na ministerstvu obrany. Stal se předsedou Apelačního a disciplinárního výboru tohoto ministerstva a předsedou přípravného výboru pro sjednocení všech legionářských organizací.

Během německé okupace Československa byl 1. září 1939 zatčen jako rukojmí a byl umístěn do pražské věznice na Pankráci, poté byl odvezen do koncentračního tábora v Dachau a dne 28. září do koncentračního tábora Buchenwald jako zvláštní zajatec.

Na začátku měl určité nevelké výhody, ale potom od dubna 1941 pracoval jako zahradník a lesní dělník. Na začátku roku 1942, když zhubl až na 40 kg, byl převeden na práci do skladu.

Dne 11. dubna 1945 byl osvobozen jednotkami 3. americké armády. Koncem května 1945 zahájil službu v československé armádě a byl jmenován místopředsedou komise pro přijímání důstojníků do ozbrojených sil. V únoru 1946 byl v souvislosti s dosažením věku 60 let poslán do důchodu, ale za několik měsíců jej reaktivovali a jmenovali předsedou nové komise ministerstva. Tuto funkci zastával do června 1949, kdy odešel do důchodu z důvodu výsluhy let. Za své bojové zásluhy dostal 14 státních vyznamenání – Československa, Ruska, Velké Británie a Francie.

V roce 1951 byl úřady vystěhován z vlastního domu a s rodinou žil mimo Prahu. V 60. letech spolu s generálem A. Čilou usiloval o rehabilitaci legionářů prvního československého odboje, které v té době považovali ve vztahu k bolševikům za kontrarevolucionáře, kteří bojovali za buržoazní republiku.

Na místa bojů z roku 1917 do Zborova, kde byl vybudován nový památník padlým, se mohl M. Němec jet podívat teprve až v roce 1967. V roce 1970, při příležitosti oslav 75. narozenin čs. prezidenta Ludvíka Svobody – jejich spolubojovníka od Zborova, nebyli generálové M. Němec a A. Čila vpuštěni na recepci, protože jim a dalším spolubojovníkům z 3. pluku nebyly od jubilanta doručeny písemné pozvánky. V prezidentské kanceláři to zdůvodnili tím, že prezident plánoval setkání s představiteli antifašistických organizací.

Ve své knize *Návraty ke svobodě*, kterou M. Němec psal téměř celý svůj život, dokonce i v koncentračních

táborech, napsal, že legionáři se teď setkávají jen na pohřbech.

Matěj Němec zemřel v Praze dne 29. srpna 1975. Knihu svého otce mohl jeho syn Igor Němec vydat až po 16 letech v roce 1991.

Jan Syrový (1888–1970), generál

Jan Syrový se narodil 24. ledna 1888 v moravské Třebíči v rodině ševce. Po ukončení školy ho rodiče poslali na vyšší průmyslovou školu do Brna. Po jejím absolvování v roce 1908 se stal stavebním technikem. Prošel vojenskou přípravou v Jihlavě, stal se kadetem. Po službě v armádě pracoval jako stavař v Brně, pak vycestoval do Varšavy (tehdy to bylo ruské Polsko), kde absolvoval speciální kurz železobetonových staveb. Později, v době války, měl přezdívku „Beton“, zřejmě nejen kvůli profesi, ale i pro svůj tvrdý charakter. Je na místě poznamenat, že v ruské literatuře lze najít zlehčující vyjádření bělogvardějského generála K. V. Sacharova na adresu Jana Syrového, kterého nazval „obchodním cestujícím“, což je jedno z mnohých lživých a znevažujících tvrzení o generálovi.

Jan Syrový miloval sport, byl členem sokolského hnutí, v roce 1912 se účastnil sletu slovanských sokolů v Praze. R. Medek uvádí následující slovní portrét: „... silný svalnatý mladík s bohatým knírem, laskavými, srdečnými očima.“

První světová válka přetrhla jeho kariéru stavaře. Rakousko vyhlásilo mobilizaci svých občanů včetně těch, kteří byli za hranicemi, ale Jan Syrový se rozhodl vstoupit do ruské armády. Jeho žádost nepřijali. Odjel do Kyjeva a tam vstoupil do formující se České družiny jako řadový střelec, přestože v rakouské armádě měl hodnost kadeta. V České družině byl řadovým vojínem 4. roty od roku 1914. V ní také sloužil V. Kašpar. V květnu 1915 se stal velitelem čety a od prosince velitelem téže roty, ačkoli byl pouze poddůstojníkem. Koncem srpna 1916, poté co se stal praporčíkem, byl Jan Syrový ustanoven velitelem 7. roty 1. střeleckého pluku. Obě roty, jak 4., tak i 7., prováděly pod velením Jany Syrového průzkumné operace na jihozápadní frontě. Od srpna 1915 byla rota půl roku u 48. divize generála Novického, který byl spokojen s činností Čechů a nazýval je svými očima. O jedné takové průzkumné akci psal Vojtěch Holíček. Účastnilo se ji 60 průzkumníků, 2 důstojníci a četař Václav Kašpar. Průzkum byl úspěšně zakončen, ale průzkumníci byli obklíčeni polskými legionáři. Zachránil je Jan Syrový, který znal povely v polštině. Byla temná noc a on vydává tyto povely dezorientoval protivníka a skupině se podařilo se obklíčení uniknout. Generál Brusilov vysoce ocenil jejich akci a rozhodl se je vyznamenat. Od konce prosince 1916 do 1. ledna 1917 byla 7. rota pod velením

praporčíka Jana Syrového spolu s dalšími důstojníky, konkrétně poručíkem Gayerem, praporčíkem V. Kašparem, M. Němcem a Fr. Havlem, přidělena k 331. pluku a měla dovolenou. Na zmíněném snímku je zachyceno setkání důstojníků z této doby.

Od 21. května 1917 se všechny československé jednotky soustřeďovaly u Zborova jako součást 49. armádního sboru. Brigáda se chystala k „ofenzivě Kerenského“. Na přípravě plánu tohoto boje se podíleli čeští důstojníci-starodružiníci: Švec, Čeček, Husák a Syrový.

Druhý červenec 1917 začal u Zborova ostřelováním a Jan Syrový byl raněn, přišel o pravé oko, proto se boje přímo neúčastnil, byl odeslán do týlu, odkud byl na léčení poslán na chirurgické oddělení kirillovské nemocnice. Sedmé rotě začal velet praporčík Václav Kašpar, který v tomto boji po dvou hodinách padl. Po jeho smrti rotě velel poddůstojník Novotný, protože v rotě žádný další důstojník nebyl. Za týden, při ústupu k Ternopolu, se velitelem 7. roty stal Jan Gayer, který se vrátil ze služební cesty. Jan Syrový se ještě před ukončením léčby vrátil k jednotce, ale nikoli ke své rotě, nýbrž byl ustanoven velitelem 2. praporu 1. střeleckého pluku.

Počátkem roku 1918, když začal odsun československého vojska z Ukrajiny, byl ustanoven velitelem 2. pluku. Během bojů na železniční magistrále se Jan Syrový – „Zborovský Žižka“ – stává velitelem fronty a prvním generálem z řad legionářů. Na přelomu let 1918–1919 mu byly podřízeny i menší ruské jednotky spojené s Čechy, uralští, orenburští a sibiřští kozáci, Tataři, Baškirci, Kyrgyzové (tak tenkrát říkali kozákům), Rumuni, Jugoslávci, karpatské Rusové, Poláci a Lotyšši. V té době velel všem čs. jednotkám na Sibiři a následně po rozdělení sboru na jednotlivé skupiny vojsk řídil jejich odchod směrem k Vladivostoku. Do vlasti se vrátil 20. června 1920.

Ve vlasti byl Jan Syrový ustanoven zemským vojenským velitelem Prahy, v roce 1925 pomocníkem náčelníka a posléze náčelníkem Hlavního štábu. Nedlouho potom, v roce 1926, se stal ministrem obrany ve druhé vládě, následně generálním inspektorem armády.

V době, kdy zrála Mnichovská dohoda proti Československu, jmenoval prezident Edvard Beneš dne 22. září 1938 Jana Syrového s ohledem na jeho autoritu předsedou čs. vlády místo Milana Hodži a vojenským ministrem. Tato otázka nebyla s politickými stranami a s parlamentem projednána. E. Beneš potom říkal, že ho nechtěl jmenovat, ale ulice si to vynutila. Sám Jan Syrový toto jmenování odmítal s odvoláním

na svoji nepřipravenost pro takovou funkci. Bylo mu řečeno, že přijde rozkaz a on, jako voják, se musí podřídít. Předtím mu mnozí přátelé radili, aby i se ženou opustili Československo, dokonce mu nabízeli letadlo, ale on to odmítl s tím, že někdo s národem zůstat musí.

Druhý den po jmenování vyhlásil mobilizaci armády. Poté, co se Edvard Beneš dne 5. října 1938 zřekl funkce hlavy státu, plnil Jan Syrový i tyto povinnosti až do listopadového zvolení Emila Háchy třetím prezidentem Československa. Jan Syrový s ulehčením předal funkci předsedy vlády novému premiérovi Rudolfu Beranovi, ale zůstal ministrem obrany v jeho vládě.

Dne 15. března 1939 v 6.00 německá vojska překročila hranice a Jan Syrový na příkaz prezidenta a vrchního velitele ozbrojených sil Emila Háchy vydal armádě rozkaz neklást odpor německým vojskům. V den, kdy Adolf Hitler přijel na Pražský hrad, se konala jeho schůzka s prezidentem a vládou. Jan Syrový těžce nesl, že on, československý generál, byl nucen podat ruku Hitlerovi. Druhého dne bylo ministerstvo obrany zrušeno, ministr Jan Syrový podal žádost o odchod do důchodu a o uvolnění ze všech státních funkcí a odjel do své vily v Dobřichovicích. Po celou dobu okupace se v této vile nacházel v domácí vězení pod stálým dohledem gestapa.

Dne 5. května 1945 nabídl své služby vedoucím činitelům Pražského povstání, ale byl odmítnut. Dne 14. května 1945 byl zatčen a uvržen do pankrácké věznice. Dne 21. dubna 1947 byl Jan Syrový spolu s předsedou vlády Rudolfem Beranem souzen. Byl obviněn z toho, že jako ministr obrany v letech 1938–1939 souhlasil s prodejem Němcům zbraní z dob 1. světové války a že 15. března 1939 nevydal rozkaz

k jejich zničení. J. Syrový a R. Beran byli lidovým soudem odsouzeni ke 20 letům odnětí svobody s výkonem poloviny trestu v pracovních táborech. Současně s tím byli oba odsouzení dekretem prezidenta republiky zbaveni všech občanských práv, vyznamenání a řádů (a Jan Syrový jich měl 37!). Majetek a vyznamenání připadly státu. Z kolaborace s okupanty Jana Syrového nevinili.

Svůj trest si odbyval ve Valdicích, na Mírově, v Leopoldově, v Praze-Ruzyni. Trpělivě ho snášel, vědom si veškeré nespravedlnosti lidového soudu. Z vězení byl propuštěn 10. května 1960 na amnestii prezidenta republiky Antonína Novotného.

Byl mu vyměřen důchod ve výši 190 korun. V roce 1997 napsal Karel Keller v článku k 80. výročí zborovské bitvy, že si člověk přes jeho nesporné zásluhy musí ve svých 76 letech vydělávat na živobytí jako noční hlídač v Maroldově panoramatu bitvy u Lipan. Je to prý ironie osudu. A navíc, když se v roce 1968 na Pražském hradě za přítomnosti dosud žijících starodružiníků slavilo výročí bitvy u Zborova, Jan Syrový na oslavy pozván nebyl, přestože byl již osm let na svobodě.

Generál M. Němec ve své knize Návraty ke svobodě psal, že ještě v době, kdy Jan Syrový seděl na Mírově, mu nabízeli, aby podepsal potvrzení, že Sovětský svaz údajně v roce 1938 nabízel Československu vojenskou pomoc, ale republika to odmítla. Jan Syrový na takový podvrh nepřistoupil, i když mu slibovali osvobození, vrácení hodnosti a vyměření odpovídajícího důchodu.

Jan Syrový zemřel v Praze dne 17. října 1970. Ve své knize generál M. Němec píše, že o smrti Jana Syrového bylo zakázáno psát v novinách. Přesto v krematoriu stála čestná jednotka 48 bratrů-legionářů v uniformách a generál A. Čila pronesl procitěnou řeč, ve které osvětlil činnost zesnulého na Sibiři. V té době byli legionáři 1. odboje v nemilosti. Vinili je, že bojovali za buržoazní první republiku a ve vztahu k bolševikům to byli kontrarevolucionáři. V r. 1995 ministr spravedlnosti ČR podal žalobu na porušení zákona, protože některá obvinění Jana Syrového byla problematická a ve své době zpolitizovaná. Nejvyšší soud ČR v červnu téhož roku žalobu odložil s odvoláním na to, že rozhodnutí lidového soudu nelze dodatečně prověřit. Tak se bohužel otázka rehabilitace generála Jana Syrového neprojednávala.

**Doc. Alexandr Muratov, CSc.,
foto: archiv autora a archiv ČSOL**